

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö dnro VN/874/2021

Lausunto koskien käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon toimintapolitiikan ja kansallisen ohjelman päivittämistä ja ympäristövaikutusten arviointia (SOVA-laki 200/2005)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt SOVA-asetuksen (347/2005) 5§:n mukaisesti Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta.

SOVA-asetuksen 347/2005 5 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ja tarpeen mukaan kunnan terveys- sekä muita vaikutusalueella toimivia viranomaisia. Kun kyseessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, viranomaisen on kuultava myös ympäristöministeriötä sekä sosiaali- ja terveysministeriötä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) ja valtioneuvoston asetuksen (1392/2014) mukaisesti tämän lausunnon on antanut ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue.

Lausunnon perustana oleva aineisto

Suunnitelma käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan toimintapolitiikan ja kansallisen ohjelman päivittämisestä sekä ympäristövaikutusten arvioinnista

Liite 1 Sisällysluettelo: Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan toimintapolitiikka ja kansallisen ohjelma

Liite 2 Sisällysluettelo: Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan kansallisen ohjelman ympäristövaikutusten arviointi

Tausta

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon toimintapolitiikasta ja kansallisesta ohjelmasta säädetään Euroopan unionin neuvoston direktiivillä (2011/70/Euratom), joka on saatettu voimaan kansallisella lainsäädännöllä. Kansallisessa lainsäädännössä käytetyn ydinpolttoaineen ja ydinenergian käytössä syntyvän radioaktiivisen jätteen huollosta säädetään ydinenergialaissa (1987/990) ja säteilyn käytön yhteydessä syntyvän radioaktiivisen jätteen huollosta säteilylaissa (859/2018) ja niiden nojalla annetuissa asetuksissa ja määräyksissä. Ensimmäinen

direktiivin edellyttämä toimintapolitiikkaa ja kansallista ohjelmaa koskeva asiakirja valmistui vuonna 2015.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon toimintapolitiikalla tarkoitetaan Suomessa syntyneen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon strategiaa. Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon kansallinen ohjelma on kokonaissuunnitelma, jonka tavoitteena on, että kaikesta Suomessa syntyvästä käytetystä ydinpolttoaineesta ja radioaktiivisesta jätteestä huolehditaan turvallisesti ja siten, että kaikki jätehuollon toimenpiteet jätteen syntymisestä sen loppusijoitukseen toteutetaan ilman aiheutonta viivytystä.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon perimmäinen tavoite on suojella väestöä ja laitosten henkilöstöä ionisoivan säteilyn aiheuttamilta vaaroilta. Tämän vuoksi käytetty ydinpolttoaine ja radioaktiivinen jäte eristetään ihmisten elinympäristöstä niin pitkäksi aikaa, ettei se enää aiheuta vaaraa. Eristäminen toteutetaan loppusijoittamalla käytetty ydinpolttoaine ja radioaktiivinen jäte kallioperään tai maaperään rakennettaviin loppusijoitustiloihin. Loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että loppusijoituksen jälkeen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen turvallisuus toteutuu ilman aktiivisia toimenpiteitä.

Vaikutusten arviointi on olennainen osa käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan toimintapolitiikan ja kansallisen ohjelman valmistelua. Vaikutusten arvioinnilla lisätään ymmärrystä ohjelman vaikutuksista, tuetaan suunnittelua ja päätöksentekoa, tehdään suunnitteluratkaisuja ja päätöksistä läpinäkyvämpiä ja arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan toimintapolitiikkaa ja kansallisen ohjelmaa koskevasta suunnitelmasta tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukainen ympäristöarviointi. Vaikutusten arviointiohjelmassa kuvataan ohjelman ja sen vaikutusten arvioinnin lähtökohdat, valmistelun eteneminen, arvioitavat vaikutukset ja valmisteluun liittyvä vuorovaikutus. Ohjelmasta voi antaa lausuntoja 19.3.2021 asti. Lausuntoja hyödynnetään ohjelman valmistelussa ja vaikutusten arvioinnissa.

ELY-keskuksen kannanotto

Lausuntopyynnön kohteena olevassa suunnitelmassa on kuvattu selkeästi lähtökohdat, tavoitteet ja valmistelutapa. Paremman tilannekuvan antamiseksi myös ensimmäinen vuonna 2015 valmistunut toimintapolitiikkaa ja kansallista ohjelmaa koskeva asiakirja olisi ollut hyödyllistä esittää suunnitelma-asiakirjoissa.

Lausuntopyynnön kohteena olevasta vaikutusten arvioinnista on esitetty vain sisällysluettelo, mikä tekee kommentoinnista haasteellisen. Suunnitelma ei tässä vaiheessa sisällä kuvausta, miten, millä laajuudella ja tarkkuustasolla vaikutuksia arvioidaan ja mitkä seikat erityisesti katsotaan merkittäviksi arvioitaviksi vaikutuksiksi. Yleensä suunnitelmasta vastaavan olisi hyvä järjestää kuuleminen annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta sellaisessa vaiheessa, jossa suunnittelua on ohjelmoitu ja ympäristöarviointia suunniteltu varsin pitkälle

17.3.2021

mutta kuitenkin niin varhain, että ympäristöarviointia koskeviin keskeisiin ratkaisuihin voidaan tarvittaessa vaikuttaa.

Valmistelussa olevasta suunnitelmatoimintapolitiikasta ja ympäristövaikutusten arvioinnista annetaan asianmukaisesti mahdollisuus esittää mielipiteitä ja lausuntoja nyt suunnitteluvaiheen kuulemismenettelyssä sekä raporttiluonnoksen ja ympäristöselostuksen kuulutusvaiheessa. Valmistelussa oleviin raporttiluonnokseen ja ympäristöselostuksen seuraavan kuulemisvaiheen on suunniteltu olevan jo keväällä 2021. Tiiviin valmisteluajataulun ja nyt käytettävissä olevien rajallisten, lähinnä vain sisällysluettelotasolla olevien tietojen takia on suositeltavaa, että raporttiluonnoksen kuulemisvaiheessa asiakirjoihin tutustumiseen ja lausunnon antamiseen varataan riittävä aika.

Ympäristöselostuksen sisältövaatimuksen on lueteltu SOVA-asetuksen 4 §:ssä ja lausuntopyynnön kohteena oleva ympäristöselostuksen sisällysluettelo noudattelee pääosin SOVA-asetuksen 4 §:n luetteloa. Pelkän sisällysluettelon perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista varmuudella arvioida, että kaikki SOVA-asetuksen 4 §:n vaatimukset tulevat asianmukaisesti käsitellyksi. Lausuntopyynnöstä ei myöskään ilmene, mitkä ovat arvioinnissa tarkasteltavat vaihtoehdot.

Ympäristöselostuksen tulee sisältää todennäköisesti merkittävät toissijaiset ja kertyvät vaikutukset, yhteisvaikutukset sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät tai tilapäiset sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset muun muassa väestöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, luonnon monimuotoisuuteen, eliöstöön, kasvillisuuteen, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastotekijöihin, yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan, aineelliseen omaisuuteen, kulttuuriperintöön mukaan lukien rakennusperintö ja muinaisjäännökset, luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä edellä mainittujen tekijöiden välisiin suhteisiin. Selostuksessa tulee pyrkiä tunnistamaan todennäköisesti tai mahdollisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja vaikutusten arvioinnissa on huomioitava muun muassa vaikutusten laajuus ja kesto.

Yksityiskohtaisia kommentteja ympäristöselostuksesta

Varsinais-Suomen ELY-keskus vastaa ympäristöasioista Satakunnan alueella, joten seuraavat kommentit ympäristöselostuksesta annettavista tiedoista on esitetty erityisesti Eurajoen Olkiluodon näkökulmasta.

Toimintapolitiikka ja ohjelma sekä ympäristövaikutusten arviointi kattavat kaikki Suomen ydinvoimalat sekä muut radioaktiivisen jätteen syntypaikat ja jätteen huoltoa koskevat seikat. Koko maata koskevan ympäristön ominaispiirteiden arvioinnin lisäksi on oleellista huomioida kunkin ydinvoimalaitoksen lähiympäristö ja sen asukkaat ja luontoympäristö (maalla ja vesistöissä). Rauman keskusta on Olkiluodon ydinvoimala- ja jätteenkäsittelyalueesta noin 12 km päässä ja Eurajoen keskusta noin 16 km päässä. Koko lähiympäristö on asuttua seutua.

Olkiluodon ydinvoimalaitos käsittää käytössä olevat ydinvoimalaitosyksiköt OL1 ja OL2 sekä rakenteilla olevan ydinvoimalaitosyksikön OL3. Varsinaisten energiantuotantoyksiköiden ja niiden jäähdytysvesijärjestelmien lisäksi voimalaitokseen kuuluu käytetyn polttoaineen välivarasto, matala- ja keskiaktiivisen

17.3.2021

jätteen välivarastot ja käsittelytilat, voimalaitosjätteen loppusijoitustila sekä vedenpuhdistukseen ja jätehuoltoon liittyviä järjestelmiä.

Loppusijoitustilaan sijoitetaan käytetyn ydinpolttoaineen jäte sekä matala- ja keskiaktiiviset välivarastojen ja käsittelytilojen jätteet. Myös tulevaisuudessa laitousyksiköiden purkamisesta syntyvä purkujäte sijoitetaan loppusijoitustilaksi louhittavaan luolaan, jossa varastoidaan ja loppusijoitetaan myös Suomen terveydenhuollosta, teollisuudesta ja tutkimuksesta syntyvät radioaktiiviset pienjätteet.

Valvonnasta vapautettu jäte toimitetaan normaaliin kierrätykseen (kuten metallit ja jäteöljyt). Tapauskohtaisesti valvonnasta vapautettua jätettä on myös ollut mahdollista sijoittaa Olkiluodon kaatopaikalle.

Lisäksi Teollisuuden Voima on käynnistänyt YVA-menettelyn hyvin matala-aktiivisen jätteen maaperäloppusijoitukselle. Tarkoituksena on loppusijoittaa maaperään tapauskohtaisesti valvonnasta vapautettavaa jätettä sekä hyvin matala-aktiivista jätettä (tietyn aktiivisuustason alittavalta osalta).

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arvioinnissa tulisi huomioida jätteen käsittely- ja loppusijoituspaikkojen rakentaminen, jätteet ja niiden käsittely syntypaikasta loppusijoitukseen, mukaan lukien välivarastointi, kuljetukset sekä loppusijoituslaitosten koko elinkaari käyttäjaksosta aktiiviseen ja passiiviseen valvontavaiheeseen ja toiminnan pitkäaikaisvaikutusten arviointiin.

Ydinvoimalaitoksen ja siihen liittyvän jätehuollon päästöriskit ympäristölle kohdistuvat muun muassa maa- ja kallioperään, pohjavesiin, meriympäristöön ja luontoarvoihin. Jätteen käsittely- ja loppusijoitustilojen rakentamiseen tai käyttöön voi liittyä myös meluvaikutuksia ja maisemavaikutuksia. Ulkoisia uhkia liittyy erityisesti hulevesiin, tulviin ja tulipaloihin. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden ja luontoarvojen näkökulmasta Eurajoen Olkiluodon edustalla on osia Rauman saariston Natura-alueesta, sekä maalla että merellä. Selkämeren kansallispuisto sijaitsee muutaman kilometrin päässä, samoin Rauman saariston rantojensuojeluohjelma-alue. Merialueella on lähitöllä yksi ekologisesti merkittävä vedenalainen meriluontoalue (EMMA). Seutu on historiallisesti ollut asuttuna jo kauan ja myös säilyttänyt monia sen ominaispiirteitä, mikä näkyy edelleen esimerkiksi perinnebiotooppien kirjona läheisellä rannikko- ja saarialueilla. Olkiluodon alueella vuonna 2013 laaditussa biodiversiteettiselvityksessä Olkiluodon luonnonolosuhteiden arvioitiin muuttuneen rakennushankkeiden vuoksi.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen säilytys ja huolto tapahtuvat lähtökohtaisesti suljetussa tilassa ja käytetyn veden asianmukainen käsittely suunnitellaan siten, että haitalliset ympäristövaikutukset estetään.

Vireillä olevan hyvin matala-aktiivisen jätteen YVA-menettelyssä ELY-keskus on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota mm. loppusijoituspaikan eristysrakenteiden tiivyyteen ja pitkäaikaiskestävyyteen, alueella muodostuvien vesien hallittuun johtamiseen, mahdollisen jätetäytön sisäisen kaasunmuodostuksen hallintatoimenpiteisiin, erilaatuisten jätteiden eristämiseen toisistaan, jätteiden hallittuun välivarastointiin ja käsittelyyn ennen loppusijoitusta, ympäristötarkkailuun (esim. pinta- ja pohjavedet ja kaatopaikkakaasut), olemassa olevaan kaatopaikkaan

17.3.2021

kohdistuviin vaikutuksiin sekä YSL 15 §:n mukaiseen varautumiseen poikkeustilanteisiin.

Kansainvälinen kuulemisen tarpeen arviointi

Esityksen mukaan ohjelmaluonnosvaiheessa otetaan kantaa kansainvälisen kuulemisen mahdolliseen tarpeeseen. SOVA-lain 10 §:n mukaisesti valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten mahdollisesti ollessa kyseessä ohjelmasta vastaavan viranomaisen on otettava viipymättä yhteyttä ympäristöministeriöön ja toimitettava tarvittaessa ympäristöministeriölle ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus toiselle valtiolle toimittamista varten.

Vuorovaikutus ja viestintä

Raportin laadinnan aikana on suositeltavaa huomioida vuorovaikutuksessa myös alueellisesti keskeisimmät toimijat. Yhteistyö asiantuntijatahojen sekä alueiden ja paikallisten toimijoiden kanssa tulee olla aitoa, avointa ja vuorovaikutteista.

Tärkeätä on riittävän läpinäkyvästi ja hyvissä ajoin kertoa, miten arviointi tehdään ja miten arviointi voi vaikuttaa toimintapolitiikan ja ohjelman toteutukseen. Keskeinen tekijä arvioinnissa onkin käytettävän tiedon laatu, avoimuus ja läpinäkyvyys. Myös arviointimetodit on kuvattava selkeästi.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Sanna-Liisa Suojasto ja ratkaissut yksikön päällikkö Anu Lillunen.

Tämä asiakirja KEHA/1138/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1138/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Suojasto Sanna-Liisa 17.03.2021 10:40

Ratkaisija Lillunen Anu 17.03.2021 11:01